

Книга «Бардо Тьодол», на думку К.-Г. Юнга, – це: «набір інструкцій для померлого, путівник по мінливих явищах царства Бардо через існування, яке продовжується протягом сорока дев'яти днів від настання смерті до наступного народження» [6, с.80]. Психолог підкреслює: «Бардо Тьодол... є процесом посвячення (ініціації), мета якого відновити для душі її божественність, яку вона втратила під час народження» [6, с.82]. Чи не подібний досвід зустрічі зі своєю *смертю* отримує шаман-учень під час своєї так званої «шаманської хвороби», коли він, оволодіваючи якостями своєї тварини сили чи духа-охоронця, набуває шаманської майстерності? [9, с.39-42].

Викладене вище надає можливість зазначити наступне.

1. Порівняльний аналіз шаманізму, буддизму як духовних практик, з одного боку, а з іншого – практики психотерапії нейролінгвістичного програмування, системних сімейних розстановок за Бертом Хеллінгером, Бодинаміки, свідчить про те, що духовні практики у питанні щодо ролі наслідувальних процедур свідомо спираються на більш глибокі структури психіки людини. Це стає очевидним, коли мова йде про культуру роботи із сновидіннями у шаманізмі, а також про мистецтво вмирання, яке культивується у буддистських традиціях, зокрема, за Тибетською Книгою Мертвих.

2. Вивчення найдавніших форм духовних практик, зокрема, шаманізму надає можливість сформулювати методологічні принципи сучасних психотерапевтичних досліджень. Психотерапевтичні практики і духовні практики виступають взаємодоповнюваними способами вивчення природи людини і водночас – її вдосконалення до рівня людини-духовної. При цьому їх співвідношення на загальнометодологічному рівні можна трактувати як співвідношення, відповідно, частини і цілого.

3. Подальше вивчення співвідношення духовних і психотерапевтичних практик дає можливість визначити засади побудови концепції духовної природи людини на теренах філософсько-антропологічної методології, яка передбачає синтез гуманітарних і природничих наук, релігії, моралі та мистецтва.

Бібліографічні посилання:

1. Вебер Г. Практика семейной расстановки. Системные решения по Берту Хеллингеру. – М.: Институт консультирования и системных решений. – 2007. – 384 с.
2. Диксон О., Ядне И. Шаманские практики в кланах Ворона и Малого Лебедя. – М.: Рефл-бук. – 2001. – 284 с.
3. Осипов А. О. Онтология духовности. Кн.І. – Николаїв: Видавництво МДГУ ім. Петра Могили, 2008. – 240 с.
4. Шаман: личность, функции, мировоззрение (народы Нижнего Амура). – М.: Наука, 1991. – 280 с.
5. Бодинамика. – М.: АСТ: АСТ МОСКВА, 2010. – 409 с.
6. Тибетская книга мертвых. (Бардо Тьедол). – М.: ПОДИУМ, 1992. – 95 с.
7. Трансформация личности. Нейролингвистическое программирование. – Одесса: «Хаджибей». – 1995. – 352 с.
8. Шаманизм. По ту сторону. – Мн.: Прогресс, 2003. – 416 с.
9. Шаманизм: архаические техники экстаза. – К.: “София”, 1998. – 384 с.

УДК 7.1:111.7

О. Сінькевич

МАСОВА КУЛЬТУРА ЯК «АГЕНТ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ»: СУЧАСНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ

Аналізується сутність та характерні ознаки культурної глобалізації, зокрема, тенденція до уніфікації, яка загрожує нівеляцією культурної розмаїтості людства. Розглядаються рухи та інституції, котрі виступають «агентами глобалізації», зокрема, масова культура, яка відіграє у цьому плані особливо активну роль. Простежується тенденція до пошуків консенсусу між глобальним та локальним, самобутнім у культурному бутті сучасної людини.

Ключові слова: глобалізація, глокалізація, культурна уніфікація, масова культура, культурна самобутність.

Анализируется сущность и характерные признаки культурной глобализации, тенденция унификации культурного многообразия человечества. Рассматриваются движения

и институты, которые выступают агентами глобализации, в частности, массовая культура, играющая в этом плане особенно активную роль. Прослеживается тенденция к поиску консенсуса между глобальным и локальным, самобытным в культурном бытие современного человека.

Ключевые слова: глобализация, глокализация, культурная унификация, массовая культура, культурная самобытность.

The nature and the characteristics of cultural globalization, the tendency of unification cultural diversity of humanity are analyzes. Examines the movement and institutions, who are agents of globalization, in particular, mass culture, igrayuschay in this regard is particularly active role. There is a tendency to look for konsensus between the global and local, culturally distinctive existence of modern man.

Key words: globalization, glocalization, the cultural standardization, mass culture, cultural identity.

У 1982 р. американський філософ Джон Нейсбіт опублікував книгу «Мегатренди», яка стала світовим бестселером. У цій книзі він проаналізував десять мегатрендів – головних напрямів розвитку, котрі, на його думку, визначають форму та сутність змін, які відбуваються з суспільством. Один з цих мегатрендів, за Нейсбітом, – глобалізація.

Появу цього терміна пов'язують з ім'ям професора Гарвардської школи бізнесу Т. Левітта, який у 1983 р. опублікував у «Гарвард бізнес ревью» статтю – «Глобалізація ринків», у якій аналізував факт злиття ринків окремих продуктів, що їх виробляють потужні багатонаціональні корпорації. Поширення цей термін набрав завдяки англійському соціологу Р. Робертсону та японському спеціалісту в сфері стратегічного менеджменту К. Омае, автору бестселера «Світ без кордонів» (1990).

Процес глобалізації став предметом дослідження зарубіжних культурфілософів – Д. Форрестера, Д. Медоуза, Р. Хіггінса, Р. Дюмона, О. Тоффлера, Д. Белла, Е. Гідденса, П. Бергера, М. Кастельса, А. Аппадурія, українських дослідників – В. Андрущенко, Є. Бистрицького, В. Волинка, С. Кримського, В. Табачковського, В. Ляха, М. Поповича, В. Горського, В. Воронкової, В. Пазенка, М. Михальченка, М. Степико, В. Бега, Р. Кіся; російських вчених – І. Фролова, М. Моїсеєва, П. Капіци, М. Іноземцева, В. Загладіна, О. Панаріна, А. Уткіна та багатьох інших. Вони детально дослідили складові глобалізації – вільний потік капіталів, експансію міжнародних корпорацій, поширення електронних засобів зв'язку та Інтернету, які перетворили земну кулю на «всесвітнє село». Особлива увага у їхніх дослідженнях приділялась аналізу соціокультурних наслідків глобалізації.

Глобалізація якісно змінила характер соціального життя, надавши йому небаченого раніше масштабу та складності, подолавши замкненість та ізоляціонізм.

Глобалізація сприяла прискоренню соціодинаміки культури. Під її впливом різко зростають темпи виробництва, поширення та споживання культурних цінностей. Завдяки новим інформаційним технологіям людина одержала можливість познайомитись з цілою низкою артефактів, які були недоступні людям індустріальної та постіндустріальної доби через відсутність у них можливості подорожувати світом, користуватись послугами відомих скарбниць культурних цінностей, де зосереджені шедеври світової культурної спадщини. Нині віртуальні музеї, бібліотеки, картинні галереї, концертні зали, які існують у «світовому інформаційному павутинні», дають можливість познайомитись з шедеврами світової культури.

Глобалізація посилила інтенсивність культурної взаємодії, розширила коло тих, хто відкриває для себе нові культурні світи.

Глобалізація сприяла утвердженню певного культурного стандарту, відповідно до якого людина інформаційного суспільства має володіти кількома іноземними мовами, за посередництвом яких вона може спілкуватись з представниками інших культурних світів, користуватись персональним комп'ютером, орієнтуватись у головних тенденціях розвитку сучасної науки, філософії, мистецтва.

Водночас глобалізація є процесом складним і суперечливим. Поруч з позитивними аспектами вона має і низку проблем, які потребують осмислення та розв'язання.

Зокрема, однією з таких проблем є культурна уніфікація, яку породжує т.зв. культурний імперіалізм, свого роду «одновимірна глобалізація» – спроба встановити панування в сфері культури та інформації у всесвітньому масштабі, в якому нерідко звинувачують США. Економічна, політична та військова могутність США, статус супердержави, високий науково-технічний потенціал цієї країни нерідко спричиняється до культурної експансії – нав'язування американського способу життя, норм і цінностей, які є органічними для американської культури, але виступають чужорідними щодо інших культур.

Відомий німецький соціолог і політолог Ульрих Бек у своїй праці «Що таке глобалізація?» висловлює переконання, що ключове слово для розуміння сучасної культурної ситуації – уніфікація. Уніфікація стилів життя, символів культури, форм поведінки призводять до того, що у нижньобаварському селі так само дивляться телесеріал про життя в Далласі, носять джинси і палють цигарки «Мальборо», як і в Калькутті, Сингапурі або в «бідонвілях» під Ріо-де-Жанейро.

Іншим негативним аспектом процесу глобалізації є т. зв. вестернізація – утвердження «цивілізованості» в її «західному» розумінні, визнання західної моделі розвитку єдино вірною, зразком для наслідування. На думку С. Хантінгтона, західна віра в універсальність західної культури страждає від трьох недоліків: вона хибна, вона аморальна і вона небезпечна. Суть західної цивілізації, за його твердженням, – це не Magna MacDonal'd's, а Magna Charta libertatum – Велика хартія вольностей, державний акт 1215 р., що обмежив королівську владу в Англії і поклав початок процесу лібералізації і демократизації в Європі.

Австрійський лютеранський теолог та соціолог Пітер Бергер, який живе у США, визначає кілька «агентів» культурної глобалізації.

Перш за все, це *давоська культура* – від назви швейцарського курорту, де щороку відбуваються всесвітні економічні зустрічі на вищому рівні. Це культура світової ділової еліти, яка є ініціатором і провідником фінансової та технологічної експансії західної культури в інші регіони світу. Створені нею способи діяльності та їх продукти (речі, технології, послуги) постійно з великою швидкістю просуються в інші країни. Деякі дослідники звинувачують транснаціональну олігархію в тому, що вона перетворила США на планетарний офіс глобальної імперії, ресурси та інфраструктура яких підпорядковані насадженню нового світового порядку, долар перетворений на світову валюту, Пентагон став світовим жандармом, Голівуд – фабрикою мрій світової культури, університети – фабрикою світових мізків. Ця специфічна глобальна, інтернаціональна культура ігнорує культурну різноманітність, створює певну ідентичність, пов'язану зі структурами управління інформаційною економікою, намагається «уніфікувати символічне оточення», нівелювати культурні кордони.

Інший шлях транскультурації визначається *міжнародним клубом інтелектуалів*. Так П. Бергер називає культурну спільноту, в середовищі якої формуються ідеї, погляди, норми та цінності, що виходять за національно-культурні межі. Ці ідеї поширюються завдяки освітнім системам, що, як і економіка, поступово «глобалізуються»; у науковій та публіцистичній діяльності інтелектуалів, яка нині розгортається у світовому культурному просторі значною мірою завдяки ЗМІ. Культурний вплив «клубу інтелектуалів» поширюється через різного роду фонди, неурядові організації, міжуніверситетські зв'язки, особисті контакти. Як і ділова еліта, співтовариство інтелектуалів є одним з найважливіших агентів глобалізації, провідником смислів та цінностей, які сформувались під визначальним культурним впливом Заходу.

Агентами глобальної культури виступають і *громадські та соціальні рухи*. Ці рухи, як відзначає П. Бергер, нерідко пов'язані з «клубом інтелектуалів», як, наприклад, екологічні, благодійні або правозахисні рухи.

Сила, що впливає на процес глобалізації культури, – це й *релігійні течії* як «західного», так і «східного» походження. Однією з таких течій є, зокрема, створене вихідцем з Індії Свами Прабхупадою «Міжнародне товариство свідомості Крішні». З західних релігійних рухів найбільш активним є п'ятидесятництво, яке поширюється у США, Південній Америці, Африці, Європі.

Однак найбільш потужним агентом глобалізації, на думку дослідника, виступає *масова культура*.

Масова культура – культура аудіовізуальна, сформована глобальними інтерактивними засобами масової інформації. Саме вони створюють глобальний культурний простір, змінюють традиційну систему культурної комунікації. Через засоби масової інформації та електронний зв'язок здійснюється поєднання різних образів та ідей, ідеологій та політичних доктрин у нову культурну реальність.

Глобалізована культура – це й розширення територіального середовища існування. У своєму бестселері «Бізнес у стилі фанк» професори Стокгольмської школи економіки Йонас Ріддерстрале та К'елл Нордстрем стверджують, що сучасний світ – це селище у стилі фанк (на молодіжному жаргоні Funky – стрьомно, кльово). Світ, в якому визначальним принципом об'єднання була географія та сусідство, відходить у минуле. Раніше людина, яка народилась у Ніцці, там ходила до школи, одержувала роботу, виховувала дітей, виходила на пенсію, помирала і була похована. Нині людина-фанк не робить кар'єри в одній компанії, не працює пожиттєво на одного боса. Вона – найманець, який мандрує світом, який відкидає традиційний спосіб мислення, уникає нав'язуваних йому ролей і відстоює право на власне Я [8, с. 76].

«Життя в дорозі» – у літаку, поїзді, автомобілі, життя у віртуальному просторі масмедіа,

у Мережі – це життя транснаціональне, транскультурне. Мобільність змушує переглянути уявлення про рідну землю і батьківщину, руйнує традиційну національну та культурну ідентичність, спричиняється до «глобалізації приватного життя» – мультикультурних шлюбів, зміни кулінарних уподобань тощо.

Редактори щотижневика «Шпігель» Г. П. Мартін та Х. Шуманн у виданій наприкінці 90-х років книзі «Пастка глобалізації. Атака на процвітання та демократію», характеризуючи роль масової культури в утвердженні транскультурації, зазначають, що Сталін прагнув запанувати над світом, а Мікі Маусу вдалося стати популярним у всьому світі. Глобальна культура підвладна тотальній Дисней-колонізації, а Голівуд став міжнародним генератором людської сировини для глобальної одноманітності, яка на новому витку історичної спіралі готова задовольнятися хлібом і видовищами. Успішними маскультурними глобальними проектами стали «голівудизація» (глобальне захоплення кінематографічних національних ринків), «диснейлендизація» (експансія американізованої індустрії атракціонів та масових розваг), «макдональдизація» (експансія культурних стереотипів та ритуалів повсякденності), «кока-колонізація» (символічне «таврування» світового культурного простору), які перетворили світ на «МакСвіт» [6, с. 51].

Масова культура характеризується специфічним способом виробництва своєї продукції, який часто порівнюють з конвеєром, фабрикою: «Духовний Клондайк», «індустрія духу та мрії», «бізнес культури», «індустрія розваг», «шоу-бізнес», «фабрика мрій». Це порівняння має право на існування, оскільки конвеєр маскульту повинен задовольняти людей з простими алгоритмізованими потребами, її типовим артефактом виступає тиражована річ. Саме артефакти маскульту значною мірою формують предметне середовище, яке оточує сучасну людину і яке має яскраво виражений уніфікований характер. Аеропорти, вокзали, готелі, автомобілі, ресторани, супермаркети, комп'ютери, мобільні телефони виглядають однаково, де б ми не знаходились. Уніфікація предметного середовища створює враження, що світ всюди один і той же, а люди, які переміщуються у цьому світі, вдома всюди – і ніде. П. Бергер справедливо висловлює занепокоєння щодо перспективи зведення світової культурної скарбниці до рівня «культури аеропортів», яка знівелює все культурне різноманіття.

Говорячи про масову культуру як одну з агентів глобалізації, згадаємо, що її «алфавіт» створений американським маскультом. Американська модель масової культури, безумовно, виступала одним із засобів поширення «американського способу життя». Однак навряд чи можна говорити лише про пасивне сприйняття локальними культурами ідей та цінностей цієї чужої культури. Користуючись алфавітом американського маскульту, вони поєднують запозичені елементи з власними культурними традиціями і створюють власну мову – «місцеві» варіанти масової культури. Ці місцеві варіанти відображають ментальність носіїв локальної культури, насичуються знаками місцевого побуту, звичаїв [3, с. 433].

Зрештою, й «глобальна» масова культура демонструє здатність пристосовуватись до найрізноманітніших культурних контекстів. Це можна побачити на прикладі діяльності компанії McDonald's. Як й інші транснаціональні корпорації, McDonald's поклала в основу своєї діяльності ідеал стандартизації. Однак індійські споживачі, які сповідують індуїзм, не могли погодитись їсти булочку з телятиною. Враховуючи це, компанія розробила спеціальне «індіанізоване» меню, яке не вступало б у конфлікт з існуючою традицією індуїзму. Менеджери компанії змінили назву індійського гамбургера з біг-мака на махараджа-мак, включили в нього вегетаріанські компоненти і додали популярні в національній кухні спеції [7, с. 43-44]. Можна згадати, що і в Україні McDonald's намагається враховувати місцеві традиції, проводить тижні національної української кухні.

Сучасна масова культура демонструє швидше співіснування, ніж зіткнення глобальної та локальної культур. Більше того: культурна глобалізація може розглядатись як процес створення платформи для поживлення місцевих традицій.

Отже, культурна глобалізація в сучасну добу демонструє тенденції, які відображають складну взаємодію загального й індивідуального, універсального й локального. Деякі дослідники використовують для їхньої характеристики поняття «глокалізація».

Це поняття увійшло в науковий обіг порівняно недавно, однак щодо його походження висловлюються різні думки. Одна з версій пов'язує його з Японією, де існувало поняття дочакука – жити на своїй землі, яке означало пристосування методів обробки землі до конкретних умов. Його використали наприкінці 80-х років минулого століття японський вчений К. Омае та керівник корпорації «Соні» А. Моріта як свого роду метафору для позначення економічної стратегії, суть якої виражена фразою: «Мислити глобально, діяти локально». Інша версія відносить появу цього поняття до 1992 р., коли англійський соціолог Роланд Робертсон видав свою книгу «Globalization: Social Theory and Global Culture». За Робертсоном, глокалізація –

це діалектичний процес взаємодії глобального й локального, зміщення глобальних процесів на рівень локальних і вихід локальних процесів на глобальний рівень. Говорячи про це, Робертсон використовує термін «глокалізація», який вказує на діалектичний зв'язок між гомогенізацією, яку несе з собою глобалізація, та індигенізацією – локальними тенденціями на культурне відокремлення та цивілізаційну незалежність. Концепція глокалізації, запропонована Робертсоном, спрямована проти розуміння глобалізації як становлення уніфікованої світової системи, яка виключає всі відмінності та неспівпадіння. В плані культури, на думку Робертсона, глобалізація не пригнічує, а зберігає і навіть актуалізує локалізацію.

Характеризуючи динаміку розвитку глобальної культури, П. Бергер та С. Хантінгтон [7] дають власну інтерпретацію поняття глокалізація. Вони вбачають в ній три тенденції: гібридизацію, альтернативну глобалізацію та субглобалізацію.

Один із виявів культурної гібридизації – це «культурне насичення»: периферійні країни поступово, протягом декількох поколінь відмовляться від своїх місцевих культурних ідей, значень і цінностей на користь домінування культури центру.

Інший шлях гібридизації – це «культурна деформація»: крайнє спрощення, збіднення і навіть деградація західної культури в ході її пристосовування до периферійних культур. Тут діє двоїстий механізм. По-перше, при зіткненні з периферійною культурою починається процес селекції, котрий знищує вищі цінності, витончені види культури: легко приймається поверхневе, примітивне, спрощене (освоєними виявляться швидше порнографія, ніж поезія; швидше музика кабаре, ніж Бетховен; швидше любовні романи і тріллери, ніж Шекспір).

Інший механізм деформації – це компромісне узгодження культурних впливів ззовні з місцевими звичаями і традиціями. Наприклад, в традиційно авторитарному суспільстві імпорту демократичних інститутів може призвести до чисто зовнішньої «фасадної» демократії, ідея свободи слова може обернутися публічними чварами, хаосом безвідповідальних заяв, а свобода асоціацій – виродитися в неосяжну безліч партій, угруповань, фракцій.

Найбільш активним уявляється шлях «зріючої культурної амальгації» – рівноправного культурного діалогу й обміну між центрами і периферією, що приводить до загального збагачення культур. Зіткнення культур стимулює творчу активність і оригінальність з обох боків: «підживлюючись» цінностями периферійної культури, культура центру пожвавлює приховані цінності місцевих культур. У результаті, приймаючи певний стиль і форми ззовні, місцеві діячі культури наповнюють їх конкретним місцевим змістом і колоритом, і, як наслідок – люди говорять загальноприйнятною мовою глобальної культури про справи, важливі для їхньої групи, для їхньої власної спільноти.

Гібридизація породжує змішування, синкретизм. Вона виявляється як метисизація, креолізація неєвропейського або орієнталізація західного суспільства. У книзі «Багатолика глобалізація» наводиться такий приклад гібридизації: японська компанія «Shiseida», створена ще у 1872 р., є одним з виробників косметики. У 80-ті роки ХХ ст. вона розробила особливий стиль дизайну, який поєднує елементи художніх традицій Заходу і Сходу. Завдяки цьому її продукція стала особливо популярною у французького споживача. Цей стиль японський і ніби не японський, західний і водночас не західний, за словами голови фірма демонструє «душевну спорідненість» таких різних народів [7, с. 47].

«Макдональдизація» нині – це німецький гамбургер з французькою картоплею-фрі та елементами італійської національної кухні на основі американського менеджменту та маркетингу. У французьких рекламних роликах Макдональдса вихваляються французькі продукти, лише з яких можна приготувати «справжній гамбургер». Поруч з «макдональдизацією» розмаху набуває «суші/сашімізація» – повсюдно подаються екзотичні японські страви. Людям подобається естетика паличок, якими їдять сиру рибу і не по-європейськи зліплена кульку рису. Такий законодавець музичної моди, як MTV, запровадив стиль World music, назва якого підкреслює унікальність окремих культур, і який являє собою синтез архаїчних музичних елементів з сучасною цифровою музичною технологією.

Культурна взаємодія призводить до обміну та перекладу феноменів однієї культури «мовою» іншої. «Раніше система цінностей визначалась локально, нині вона звільняється від географічних прив'язок. У нашому світі церква стояла посеред села і володіла монополією на всі місцеві цінності. Нині поруч з церквою ви неодмінно побачите мечеть. Ми постійно стикаємось з різними системами цінностей... Актор Ричард Гір оголосив себе буддистом, продовжуючи успішну кар'єру у цілком небуддистській атмосфері Лос-Анджелеса... Нова реальність відображається у складі керівництва компаній, футбольних команд, у тому, що ми купуємо й їмо (курячі крильця по-тайськи з італійськими макаронами), як ми живемо і хто ми такі... Все змішалось», – стверджують К. Нордстрем та Й. Риддерстрале у своїй книзі «Бізнес у стилі фанк» [8, с. 77].

Гібридизація – це культурна політика, актуальна для «сильних» культур, які здатні творчо пристосовувати універсальні тренди до власної культурної традиції. Прикладом гібридизації культур нерідко називають Японію, культурна політика якої визначається цим поняттям – дзасюей. Сприйняття нового не вимагало концептуальної перебудови свідомості японців, ніколи не стояло питання про насильницьке витіснення старого новим, запозичене асимілювалось, доповнювало автохтонну синтоїстську культуру Японії. Нове засвоювалось і трансформувалося у щось співзвучне автохтонній культурі, без витрат енергії на руйнування старого і побудову нового [10, с. 63].

Однак гібридизація може мати й негативні наслідки, коли мова йде про «слабкі» культури, нездатні до культурного опору. Тоді виникає загроза асиміляції, втрати такими культурами своєї самобутності.

Інша тенденція динаміки розвитку глобальної культури – альтернативна глобалізація, котра визначається як глобальні культурні рухи, які виникають за межами Заходу і мають на нього значний вплив. Це історичний феномен незахідних цивілізацій, які досягли у своєму розвитку етапу сучасності. П. Бергер та С. Хантінгтон вважають, що ці рухи виникають у середовищі місцевої еліти і поширюються, оскільки пропагують сучасність, альтернативну традиціям локальної культури. Прикладом такого роду дослідники називають, зокрема, рух Саї Баби, «Харе Крішна», японський релігійний рух «Сока Гаккай».

Третя тенденція – субглобалізація, рухи, котрі мають регіональні масштаби та виступають свого роду посередниками між глобальною та локальними культурами. На думку П. Бергера, зразком такої субглобалізації є поширення елементів індійської культурної моделі. Так, рух New Age, який поширився на Заході, включає йогу, медитацію, масаж, тантризм, кулінарні рецепти аюрведи. Його адепти визнають авторитет таких індійських гуру, як Дипак Чопра та Шри Сатя Саї Баба. Західні покупці з задоволенням купують індійські сарі, чай, прикраси, предмети побуту. На західному ґрунті прижилися японські суши-бари, язичницькі культури Африки і Латинської Америки.

Глокалізація – це певного роду фільтр, завдяки якому культура може врятувати свою самобутність. Американський соціолог М. Кастельс говорить: «Щоб витримати заданий курс серед різних течій, у вас повинен бути орієнтир, у вас повинен бути якір. Цей якір – самобутність» [3, с. 12].

Говорячи про ті тенденції, які виявляються у сучасній глобалізованій культурі, можна зазначити, що глобалізація не заперечує існування національних культур, а демонструє неможливість подальшого розвитку культури у виключно національних формах. Американський журналіст, трічі лауреат Пулітцерівської премії Томас Фрідмен характеризує добу глокалізації як поєднання «лексуса й оливкового дерева». «Лексус» – втілення всього, чим пишається доба високих технологій. «Оливкові дерева» – це те, що дає нам відчуття закоріненості у світі, радість індивідуальності, глибину приватних стосунків. «Країна без здорових оливкових дерев ніколи не почуватиме себе закоріненою чи достатньо безпечною, щоб повністю розкритися перед світом і влитися в нього. Але країна, що являє собою лише оливкові дерева, що складається лише з коріння, яке не має «Лексуса», ніколи не зможе дуже далеко зайти чи вирости», – пише журналіст [9].

Мета глокалізації – віднайдення золотої середини між глобальним і локальним. Однак утримання балансу вимагає постійних свідомих зусиль. Це повною мірою стосується й української культури. Український дослідник Р. Кісь у одній зі своїх публікацій на сторінках культурологічного часопису «І» справедливо наголошує, що необхідним є повніше і всебічніше врахування реальних культурно-цивілізаційних контекстів, де відбувається осмислена рецепція глобалізаційних інновацій, «обростання» сенсоутворюючими компонентами, нова контекстуалізація та інтертекстуалізація. Це останнє наче «доплюсовує» до глобальних значень тих чи інших артефактів певні локальні смисли, чи щось «відмінює» від них у значеннево-функціональному плані. Глокалізація передбачає взаємодію – хай навіть і асиметричну – глобального та локального, їх інтерференцію, а не лише просту механічну дифузію потоків глобалізації, вважає дослідник.

Говорячи про намагання зберегти культурну різноманітність світу, навряд чи варто гріх уніфікації приписувати лише масовій культурі як її знаряддю. Масова культура при всій своїй стандартизованості зовсім не виключає оригінального й самобутнього. Українська дослідниця Т. Гундорова справедливо звернула увагу на те, який успіх випав на долю Руслани з її виразно забарвленими національним колоритом «Дикими танцями» на достатньо уніфікованому Євробаченні. Можна припустити, що більш активному включенню України в глобальний культурний діалог сприятиме Євро-2012, яке дало можливість багатьом європейцям відкрити для себе її унікальний національний колорит [2].

Визначення специфіки нової культурної ситуації, характеру взаємодії глобальних та локальних тенденцій у культурному бутті людства – одна з найбільш актуальних проблем як культурологічної науки, так і культурної політики. Показовий у цьому відношенні факт прийняття у 2005 р. у Парижі конвенції ЮНЕСКО про культурну різноманітність, ратифіковану Верховною Радою України 2 січня 2010 р. [5]. У цьому документі проголошуються головні принципи культурного співробітництва країн на основі прийняття самобутності, культурної різноманітності та плюралізму. Культурна різноманітність – це засіб забезпечення повновартісного інтелектуального, емоційного, морального, духовного життя особистості, «гуманізації глобалізації».

Бібліографічні посилання:

1. **Бек У.** Что такое глобализация? / У.Бек // Електронний ресурс : Режим доступу : <http://imp.rudn.ru/ffec/philos/chrest/g18/bek.html>
2. **Гундорова Т.** «Сільський гламур» і глобалізаційний кіч / Т.Гундорова // Дзеркало тижня. – 2010.- № 26 (10 липня). – с. 14.
3. **Кастельс М.** Информационная эпоха: экономика, общество и культура / М. Кастельс ; пер. з англ. – М.: ГУ ВШЭ, 2000. – 608 с.
4. **Кісь Р.** Глобалізація – локалізація – глокалізація (американське, шведське і українське бачення). Виступ на семінарі «І» 19 травня 2000 р. / Р. Кісь. // Електронний ресурс : Режим доступу : <http://www.ji.lviv.ua/n19texts/kis.htm>
5. Конвенція ЮНЕСКО про охорону та розмаїття форм культурного самовираження // Електронний ресурс : Режим доступу : <http://maecenas.com.ua/uk/patronage-and-governance/world-experience/735-konvencia-unesco.htm>
6. **Мартин Г.-П.** Западня глобалізації: атака на процветание и демократию / Г.-П. Мартин, Х. Шуманн; Пер. с нем. Г.Р. Контарева. – М: Издательский Дом «АЛЬПИНА», 2001. – 335 с.
7. Многоликая глобализация: Культурное разнообразие в современном мире / Яньсянь Янь, С.-Х. М.Сяо, Тамоцу Аоки и др. – М.:Аспект Пресс, 2004. – 378,
8. **Нордстрем К. А.** Бизнес в стиле фанк. Капитал пляшет под дудку таланта / К. А. Нордстрем, Й. Риддерстрале; пер. с англ. – СПб., Стокгольмская школа экономики в Санкт-Петербурге, 2002. – 279 с.
9. **Фрідмен Т.** Лексус і оливкове дерево. Зрозуміти глобалізацію [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://www.ji.lviv.ua/ji-library/friedman/lexus03.htm>
10. **Чугров С.В.** Японія: гібридизація і гармонізація / С.В.Чугров // Поліс. – 2008. - № 3. – С. 59-67.